

Високий рівень цікавості мовознавців до вивчення лексичного складу мови ніколи не спадав. Це пояснюється прагненням учених зрозуміти і вибудувати якнайповнішу мовну картину світу. А розуміння цілого ніколи не було можливим без розуміння частин: окремих слів, лексико-семантичних груп, мікрополів і, нарешті, семантичних і функціонально-семантичних полів.

Одним із найдавніших щодо виникнення є семантичне поле параметричності. Можна з певністю сказати, що це стосується абсолютно всіх мов світу, бо розмір є фундаментальною якістю простору [6:12]. З ним стикалися у повсякденному житті ще первісні люди, оцінюючи розміри своїх супротивників, тварин, на яких вони полювали, а також розміри всіх предметів, що їх оточували.

Семантичне поле параметричності української мови широко досліджене в монографії Линник Т.Г. [4], а окремих проблем поля у своїх дослідженнях торкалися Кардашук О.В., Кшановський О.Ч., Щебликіна Т.А. [2; 3; 10]. Але згадані вище мовознавці не робили глибоко аналізу етимології українських назв на означення розміру. Мета даної розвідки – дослідити англіцизми у складі семантичного поля параметричності. Відповідно до мети ставимо перед собою такі завдання:

- 1) вичленити в українському полі параметричності слова англійського походження;
- 2) проаналізувати ці назви розміру з точки зору їх активності на синхронічному зрізі;
- 3) простежити, які з них мають конфронтані за значенням відповідники, а які – ні;
- 4) виділити семантичні групи, утворені англіцизмами зі значенням розміру.

Зауважимо, що семантичне поле параметричності в українській мові є неоднорідним з точки зору етимології його компонентів. Воно включає в себе як давньоукраїнські слова, слова спільнослов'янської мови, які зустрічаються вже в пам'ятках 12–14 століть (*великий, малий, високий, широкий* тощо), так і слова іншомовного походження, зокрема англіцизми. Розглянемо останні детальніше.

Максі – скорочене від *максимальний*. Протилежне – *міні* [7:511]. Цей формант утворює назви одягу: *максі-мода, максі-пальто, максі-спідниця, максі-сукня* [1:505] – протилежні таким же назвам із *міні-моди*, але не тільки. Нещодавно в Запоріжжі відкрився магазин із назвою „*Максі-оптика*”. Можливо, формант *максі-* виділяє цю „*Оптику*” з-поміж інших великою кількістю вибору, великим обсягом послуг, що стосуються підбору та ремонту окулярів.

Міні – скорочене від *мінімальний*. Протилежне *максі* [7:547]. Деякі слова з *міні-* утворюють конфронтані за значенням пари зі словами на *максі-*. Особливо це стосується світу моди: *міні-мода – максі-мода, міні-спідниця – максі-спідниця, міні-сукня – максі-сукня, міні-пальто – максі-пальто*.

Міні- демонструє надзвичайну продуктивність у сучасній українській мові, утворюючи неологізми-іменники, які всі означають зменшений, маленький варіант тих предметів, явищ, станів, інструментів, обладнання (із найрізноманітніших галузей людського життя), які вже існують у світі і для яких у мові є вже назви: *міні-баскетбол, міні-ЕОМ, міні-матч, міні-мода, міні-машина, міні-спідниця, міні-сукня* [1:530]. Дослідник Стишов О.А. відзначає велику кількість подібних слів у мові сучасних ЗМІ: *міні-автомобіль, міні-ательє, міні-АТС, міні-вантажівка, міні-вихід, міні-війна, міні-держава, міні-диск, міні-дитсадок, міні-електростанція, міні-комп'ютер, міні-кредитування, міні-майстерня, міні-модель, міні-пекарня, міні-підприємець, міні-промова, міні-спектакль, міні-стінка, міні-стрес, міні-трактор, міні-турнір, міні-футбол, міні-харакірі* [9:171].

Деякі подібні новоутворення стають термінами, і здатність предмета називатися таким неологізмом з *міні-* корегується певними нормами. Наприклад, *міні-маркет* – це магазин самообслуговування торговою площею до 200 кв. метрів з обмеженим асортиментом продовольчих товарів [1:530].

У Запоріжжі й інших містах України вже не перший рік проводиться конкурс краси серед маленьких дівчат „Міні-міс”. Проте, жоден сучасний словник української літературної мови не фіксує цього слова. Не знайшли ми його й у розвідках, присвячених новій лексиці, що з’явилася у складі СУМ останніми десятиріччями [5; 9]. Проте такі не зафіксовані словниками неологізми демонструють „приховані ресурси, можливості словотвірної номінації української мови” [5:3].

Останнім часом в українській мові з’явилися нові назви розміру англійського походження. Це стосується, насамперед, розмовної мови. Так, наприклад, на українських прилавках з’явилися гумові рукавички, що, як правило, мають 3 розміри: „S” (від англ. small – маленький), „M” (від англ. middle – середній), „L” (від англ. large – великий). Тому звичними стали фрази у крамницях побутової хімії на зразок: – Мені, будь ласка, гумові рукавички. – Вам який розмір: „еску” чи „емку”? Отже, маємо три розмовні новоутворення категорії параметричності – іменники жіночого роду з такими значеннями: „еска” – маленький, „емка” – середній, „елька” – великий.

У розмовному варіанті української мови також існують слова, що означають розміри одягу, які, можливо, прийшли з американської системи: XS (розміри 38–40), S (42–44), M (46–48), L (50–52), XL (54–56), XXL (58–60) і навіть XXXL. Етимологічно ці слова походять зі слів, описаних вище. Але система, яка задовольняє поділ розмірів гумових рукавичок, абсолютно непридатна для одягу, тому що тут необхідний кількісно більший поділ. Тому для утворення додаткових розмірів використовується англ. „X – eXtra” – „особливо”. Таким чином, XS означає „особливо малий”, XL – „особливо великий”, XXL – „дуже великий”, XXXL – „надзвичайно великий”. Хоча на українському ґрунті це маркування зазнало певних змін, і в розмовному мовленні українці співвідносять наступ-

ні слова з такими значеннями: L („ель”) – „маленький”, XL („ікс-ель”) – „середній”, XXL („два ікси-ель”) – „великий”, XXXL („три ікси-ель”) – „надзвичайно великий”, які використовуються на означення розмірів одягу.

Нами помічено поодинокі випадки використання подібних слів з цієї системи на означення розміру не лише одягу. Так, запорізьке ТОВ „Айс”, що виготовляє морозиво, кілька років тому почало випускати новий вид морозива у збільшених порціях (90 г проти звичайних 70–75 г). Це морозиво має назву „XXX”.

Формант *компакт-* (латинського походження) прийшов у повсякденне мовлення пересічних українців із мови програмістів. Він зустрічається в таких лексемах, що прийшли в українську мову з англійської і які мають у своєму значенні сему невеликого розміру: *компакт-диск* (CD) – невелика кругла ненамагнічена пластинка з цифровим записом звуку або інших даних для лазерних програвачів [1:445], *компакт-касета* – мініатюрна касета із записом на магнітофонній стрічці для невеликого магнітофона [1:445]. Хоча взагалі *компактний* означає „стислий, короткий” [8, IV:248]. Таким чином, зазначені слова знаходяться на периферії аналізованого поля.

Отже, бачимо, що склад семантичного поля параметричності української мови є неоднорідним з точки зору походження. У його складі є як українські, так і іншомовні слова, зокрема англіцизми. Деякі з них утворюють конфронтовані за значенням пари (*максі-* / *міні-*, „еска” / „елька”). Параметричні форманти англійського походження демонструють високу продуктивність словотворення на сучасному етапі. Деякі неологізми вже зафіксовані сучасними словниками, інші – ні і зустрічаються в мові ЗМІ або у розмовному варіанті української мови. Поодинокі англійські форманти вживаються лише в певній обмеженій галузі (*максі-* у мові моди).

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і головн. редактор В.Т. Бусел. – К., 2001. 2. *Карда щук О.В.* Семантичне поле простору: статус, структура, внутрішні зв’язки (на матеріалі прикметників української мови) // Дис. ... канд. філол. н. – Чернівці, 1998. 3. *Кишановський О.Ч.* Прикметники з просторово-кількісною семантикою в сучасних українській та перській мовах (зіставно-типологічний аналіз лексичних значень) // Дис. ... канд. філол. н. – Львів, 2001. 4. *Линник Т.Г.* Параметричні прикметники і їх становлення. – К., 1982. 5. *Нелоба А.* Лексико-

словотвірні інновації (1983–2003). Словник. – Х., 2004. 6. Пространство, время, движение. – М., 1971. 7. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. – К., 1974. 8. Словник української мови. В 11-ти т. – К., 1970–1980. 9. *Стишов О.А.* Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі засобів масової інформації). – К., 2003. 10. *Щебликіна Т.А.* Роль параметричних прикметників із просторовою семантикою у формуванні лінгвального образу світу. Автореферат дис. ... канд. філол. наук. – Харків, 2001.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена анализу англицизмов, входящих в состав поля параметричности современного украинского языка. В работе рассматриваются их семантические, словообразовательные, стилистические особенности, конфронтация некоторых из них; также затрагиваются вопросы продуктивности. Ключевые слова: *англицизм, параметричность, разговорный язык, размер, семантическое поле.*

SUMMARY

The article deals with the analysis of anglicisms included into the parametricity field of modern Ukrainian language. The work touches upon the semantic, word-formating, stylistic characteristics of them, confrontation of some of them, questions of productivity are also touched. Key words: *anglicism, parametricity, colloquial language, size, semantic field.*